

NVE
Konsesjonssaker
Frank Jørgensen
SAK 201104735

Innspill til konsesjonssak, Hjartdøla – revisjon av vilkår

Dokumentasjon på konsekvenser av dagens vannføring i Heddøla

Notodden JFF er kjent med at fristen er utgått og at saken ligger til behandling. Dette er et innspill for å imøtekomme behov for mer kunnskap om hvordan dagens regulering skaper problem for naturmangfoldet. Vi håper dette kan komme i betraktning selv i en slutføring av saken.

De siste årene har forvaltningsmyndighetene gjort flere gode tiltak for å bedre forholdene for anadrom fisk i vassdraget. Det er blant etablert annet ny laksetrapp i Møllefossen, gitt pålegg om opp og -nedvandringssløsninger for fisk ved Klosterfossen, innsigelse for kraftverk ved Oterholtfossen og innkalling til konsesjonsbehandling for Skotfoss etter vannressursloven § 66. Fiskevandring og en fremtidig større naturlig reproduksjon av villaks har vært sentrale argument. Det er derfor svært uheldig at en viktig gyteelv som Heddøla er regulert på en slik måte at den ikke fungerer til reproduksjon eller oppvekstområde for anadrom fisk og storørret.

Bakgrunn

Viser til Fylkesmannen i Telemark sitt svar på høring av revisjonsdokument for Hjartdølautbyggingen, av 8.9 2015 under tema naturmangfold. Fylkesmannen mener Skagerak sin uttalelse i revisjonsdokumentet er en sterkt forenklet analyse som ikke er beslutningsrelevant. Dersom konsesjon gis med uendrede vilkår, f eks knyttet til minstevassføring, er det en betydelig risiko for at vedtaket kan komme i konflikt med forvaltningsmålene for arter og naturtyper jfr Naturmangfoldlovens §§ 4 og 5. Skagerak hadde følgende uttalelse:

«Da konsesjon til Hjartdølautbyggingen ble gitt i 1952-1957 fantes det lite eller ingen kunnskap om hva slags naturmangfold som ville bli berørt av utbyggingene. Heller ikke i dag finnes det kunnskap om dette, jfr kap 8.4 i revisjonsdokumentet som sier at Skagerak Kraft ikke har «erfart skader eller ulemper knyttet til biologisk mangfold eller miljø for øvrig. Slike forhold har heller ikke vært problematisert fra kommunenes side. De miljømessige endringer som reguleringene medførte har vært relativt stabile i hele konsesjonsperioden og således har naturen i videste form tilpasset seg de endringer reguleringene medførte».

Dokumentasjon på naturskade

Notodden JFF har overvåket vannføring i elva og dokument fiskedød ved bilder og sett dette i sammenheng med manøvreringsregime i samme tidsrom. Tørrlegging av gyteområder er også dokumentert. Vi har funnet tydelige sammenhenger på strandet fisk og plutselige fall i vannføringen. Vi vil med dette legge frem dokumentasjon på at naturen ikke har tilpasset seg de endringene reguleringen medførte.

Til sammenligning er det funnet flere store individer av laks i naboelva Tinnelva, bilde 1. Det var større innsig av laks i Tinnelva enn normalt. Notodden JFF setter dette i sammenheng med ustabil vannføring i Heddøla, som er den primære gyteelva. Tinnelva er normalt ikke foretrukket som

gyteelv, men har en mer stabil og langt høyere vannføring. Det er naturlig å anta at dette har påvirket innsiget av gyteklar laks i denne elvtrekningen, som kun er på 1,5 km. Det er kun få tilgjengelige gyteplasser på denne elvestrekningen.

Heddøla har derimot en betydelig lengre potensiell gytestrekning og flere gunstige lokasjoner som kunne fungert som gyte og oppvekstområder. Vi opplever de som alvorlig at laks som har klart å overleve havfasen, startet sin gytevandring, passert tre kraftverk, svømt gjennom Norsjø og Heddalsvannet og frem til gyteområdene ikke kan bidra til naturlig reproduksjon for arten fordi gyte og oppvekstområdene er uegnet til formålet.

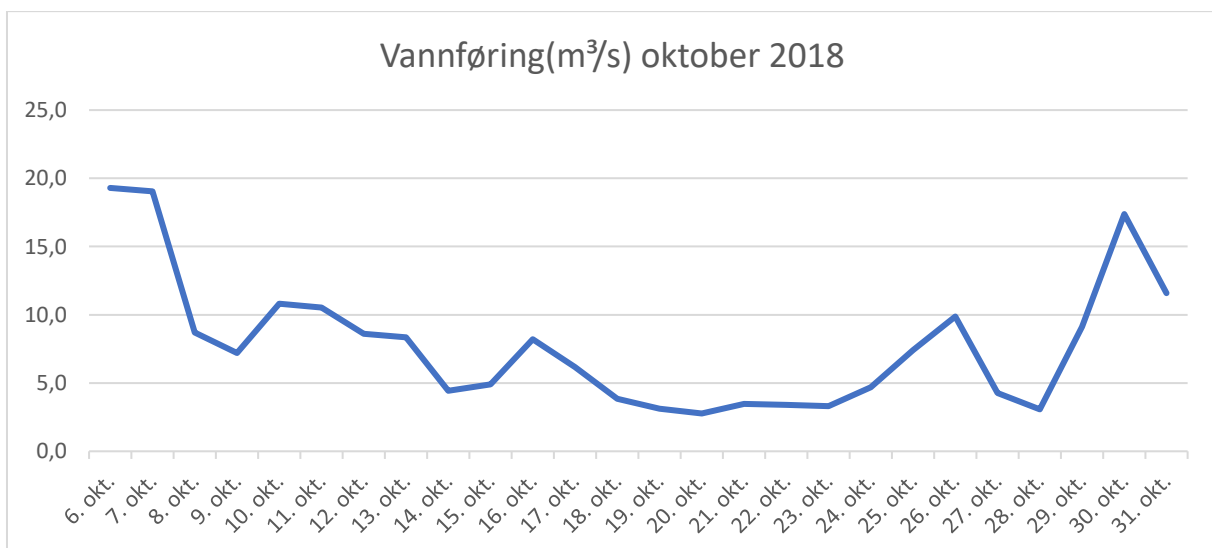
Notodden JFF har dokumenter tørrlagt elveleie i gyteperioden og legger dette ved sammen med grafer over vannføring og bilder av død fisk.

Bilde 1 Laks på gyteområde, Tinnelva, observert 10 oktober. antatt lengde på over 1 m. Foto Roar Tveiten.

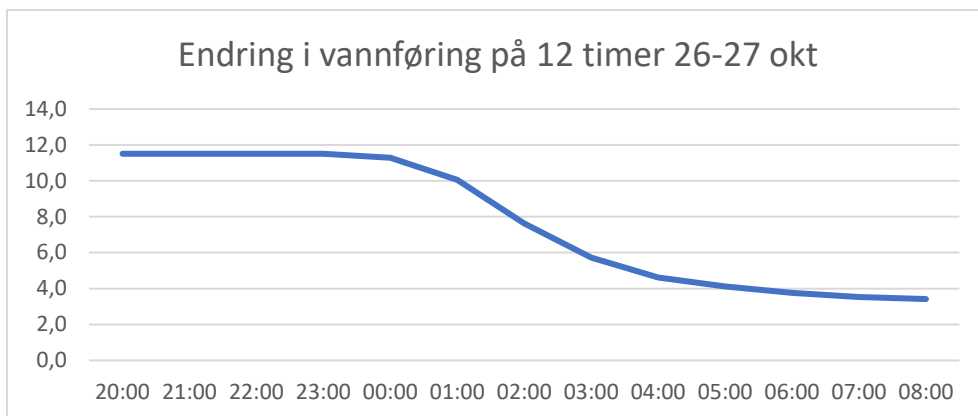
Vi ønsker med dette å levere en dokumentasjon på de skader som oppstår ved dagens regime.

Grafen i figuren under viser en daglig gjennomsnittlig vannføring for oktober måned, fig 1. Samlet gjennomsnitt for måneden er på 7,8 m³/s, med nivåer opp mot 19,3 og ned til 2,8. Dette gir en variasjon på 16,5 m³/s. Oktober er en viktig gyteperiode for villaks og storørret i vassdraget.

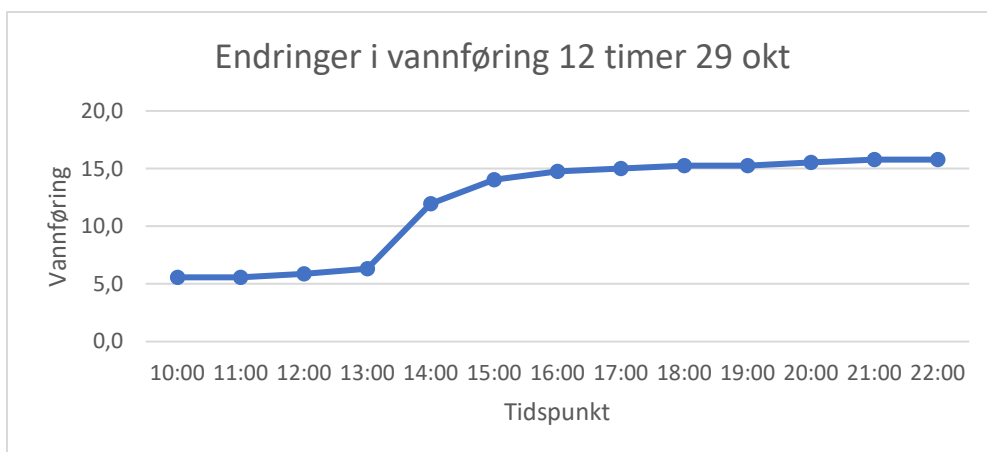
Figur 1 Gjennomsnittlig vannføring i Heddøla oktober 2018

Tallene fra figuren er hentet fra en sammenstilling av alle data fra logging i oktober. Det disse dataene ikke viser like tydelig er korte variasjoner innenfor få timer. De største variasjonene oppstod fra 26 – 27 oktober, hvor vannføringen falt med over 8m³/s på 8 timer, se figur 2.

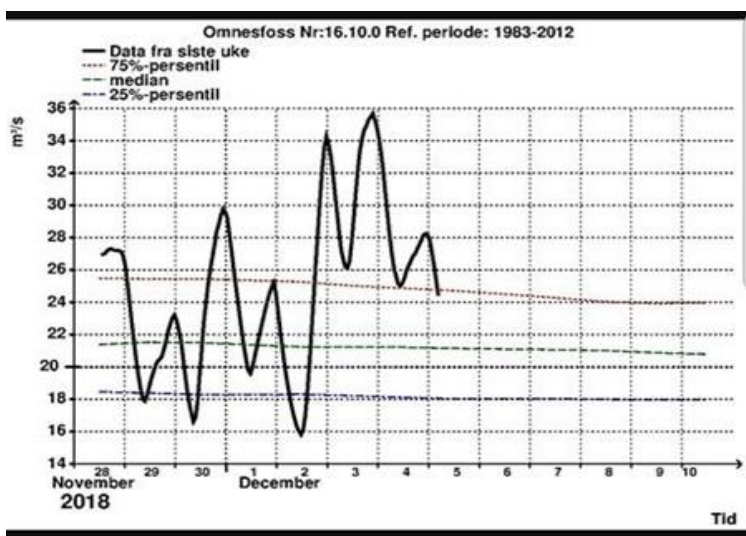
Figur 2 Fall i vannføring natt til 27 oktober 2018

Kort tid etter dette droppet i vannføring skjer en ny endring, fig 3. Den 29 oktober kl 13 stiger plutselig vannføringen brått. Fra 6m³/s til om lag 15 m³/s på 4 timer.

Figur 3 Endring i vannføring formiddag 29 oktober 2018

Vannføringen i november og desember (frem til 5/12) viser at det er store variasjoner hele denne perioden. Høyeste vannføring er på opp mot 36m³/s, med dropp mot 26m³/s dagen etter. Vannføringen denne perioden er ikke under 16m³/s.

Figur 4 Vannføring november - desember 2018

Notodden JFF mener dette er dokumentasjon på at vannføringen er uforutsigbar og lite egnet for innsig av gytelaks. Vi har tatt bilder som viser store arealer av tørrlagte gyteområder på lav vannføring. I Skiensvassdraget er gytetiden definert fra 1 september til 31 desember, hvor det er fiskeforbud.

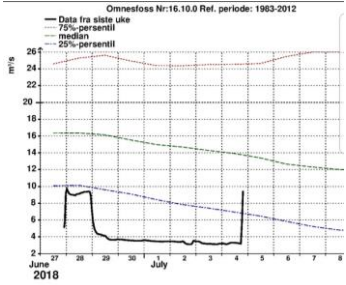

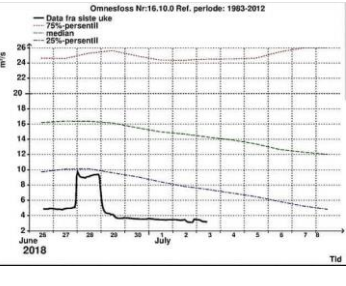

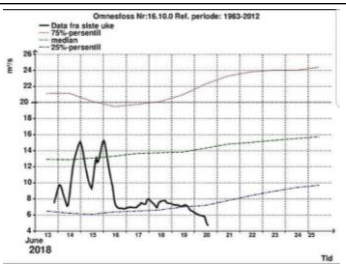
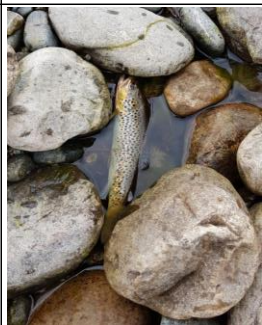
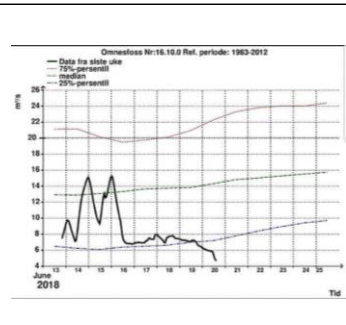

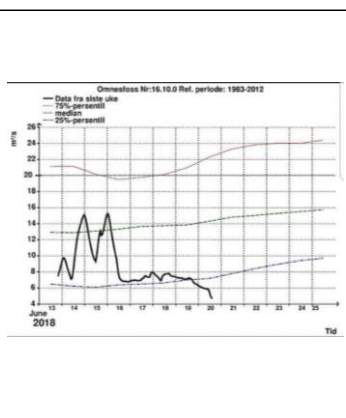
Vi har lagt ved to bilder som ble tatt oktober 2018, hhv den 19 og 21 oktober. Gjennomsnittlig vannføring disse dagene lå på 3,5 m³/s. Vi er av den oppfatning at en slik vannføring er for lav dersom denne elva skal fungere som gyteområde for laks og storørret. Bildet viser store arealer med gytesubstrat som er tørrlagt. Dette området blir vanddekt ved høyere vannføring og fisk lokkes ut på elvebredden. Det er i disse områdene observert død fisk etter plutselige reduksjoner i vannføringen. Rogn som legges her ved høyere vannføring vil tilsvarende tørrlegges ved lav vannføring. Dagens regulering påvirker både derfor reproduksjonen og oppvekstfasen på en negativ måte.

Bilde 2 Heddal 21 oktober 2018. Foto John Lendi

Bilde 3 Heddal 19 oktober 2018. Foto: John Lendi.

Dokumentasjon av fiskedød ble gjort i sommerperioden i år. Vannføringen var også da variabel, med en kraftig økning og tilsvarende fall innenfor en periode på få timer. Bildene er tatt av medlem i fiskeutvalget i Notodden JFF og sammenstilt med vannføring og dato, vist i figur 5.

DATO	ART	LENGDE	BILDE	PLOT 1
Bilde 10/7 , Plot 5/7	Gjedde (død)	25 cm		
Bilde 30/6, Plot 28/6	Storørrett (død), sjelprøve tat	93 CM		
Bilde 20/6, Plot 20/6	Ørrett (død)	15 cm		
Bilde 20/6, Plot 20/6	Ørrett (død)	25cm		
Bilde 20/6. Plot 20/6	Laks (reddet fra en drenert kulp)	15cm		

Figur 5 Sammenstilling av datoer, registrert fiskedød og vannføring i Heddøla juni- juli 2018

Kolonne 1 viser bilde av død gjedde på 25 cm, klemt fast mellom steiner. Bildet er tatt 7 juli, og hvor det er registrert hurtig dropp i vannføringen noen dager tidligere. Kolonne 2 viser bilde av død storørret på 93 cm. Det er tatt skjellprøve av fisken. Bildet ble tatt 30 juli, og også da med registrert fall i vannføringen noen dager tidligere. Kolonne 3 viser bilde av død ørret på 15 cm liggende mellom større steiner. Bildet ble tatt 6 juni, også da i etterkant av store variasjoner i vannføringen. Samme dag ble det også dokumentert en død ørret på 25 cm og en liten laks på 15 cm fastklemt mellom flere store steiner. Denne var ennå levende og ble flyttet til annen lokasjon.

Det er ikke gjort tilsvarende dokumentasjon av død fisk høsten 2018, men det er å forvente at tilsvarende situasjoner har oppstått ved flere anledninger, både for stor villaks, storørret og ungfisk av laks. Det settes i dag ut 10 000 ensomrige laks i området. Det er et forvaltningsmessig mål å redusere utsetting av fisk til fordel for naturlig reproduksjon. Dersom dette skal være mulig må Heddøla få en vannføring som kan ivareta disse forvaltningsmålene. Det er også aktuelt med miljødesign, slik at gyteområder ikke tørrlegges.

Vi håper vår henvendelse kan legges til grunn som dokumentasjon om at det er nødvendig med miljøtilpasset minstevannføring og etablering av miljødesign i Heddøla for å sikre levedyktig og langsiktig forvaltning av Skiensvassdragets laksebestand og storørrestammen i Norsjø/Heddalsvannet.

På vegne av Notodden JFF

Fiskeutvalget

Marianne Bothner Kanstad